

DE ZON VOOR DRIE-
STUIVERS MIJNHEER!

door
A. J. Hoogenbirk.
derde druk.

AMSTERDAM, HÖVEKER & ZON.

DE ZON VOOR DRIE STUIVERS, MIJNHEER!

DOOR

A. J. HOOGENBIRK.

D E R D E D R U K .

Al wie bekomen wil dat hij van harten wou,
Wat staet hij slecht en siet? de hand moet uyt de mou.

J. CARs.

AMSTERDAM,
HÖVEKER & ZOON.

Deze derde druk is, op enkele verbeteringen na, den vorigen gelijk.

A. J. H.

DE ZON VOOR DRIE STUIVERS.

HOOFDSTUK I.

Indien ik u zeide, waarde vrienden, die dit verhaal gaat lezen, dat de knaap, van wien ik wensch te spreken, een man geworden is, die koningen onder zijne vrienden telde, zoudt ge zeker wel denken, dat hij tot de grooten en machtigen der aarde behoord heeft. En toch zoudt ge u in het laatste evenzeer vergissen als het eerste volkomen waar is. Om u duidelijk te maken hoe dat mogelijk kan zijn, zal ik maar aanstonds mijn verhaal beginnen.

Daar woonde, meer dan twee eeuwen geleden, in het groot-herzogdom Toscane, tegenwoordig een deel van Italië, op een klein dorp, een arme landbouwer, Viviani genaamd, dien ik zeker niet zou noemen, ware zijn zoon niet zulk een beroemd man geworden. In den tijd, waarvan ik spreek, omstreeks 't jaar 1680, was die zoon nog maar een kleine jongen, die Vincenzio heette en een jaar of zes oud was.

De kleine Vincenzio had volstrekt geen aangenaam leven. Zijn vader moest den geheelen dag buiten op 't veld hard werken, en kon zich dus weinig met hem bemoeien. Zijn moeder had hij nooit gekend, daar zij kort na zijn geboorte was gestorven. Andere menschen, die met hem om konden gaan en eens vriendelijk met hem spreken, waren er ook niet veel, om de eenvoudige reden dat de kleine jongen arm was. En wij weten reeds van koning Salomo, dien men gerust kan gelooven, dat arme menschen weinig vrienden hebben.

Zoo was dan Vincenzio den ganschen dag alleen, en vrij om te doen wat hij wilde. Want de gedachte om een kind, dat geen geld had, iets te laten leeren, kwam bij niemand op. 't Ziet er op 't oogenblik in Italië op 't platteland nog bijzonder slecht uit met alles wat onderwijs en kennis betreft; en dit kan ook niet anders in een land, waar priesters en monniken eeuwen lang de opperste

macht hebben gehad. Maar twee eeuwen vroeger was 't al heel erg, zoodat iemand, die lezen kon, in de oogen der dorpelingen een waar wonder was. Alleen de pastoor en een paar andere hooge personen verstonden die kunst. Scholen en leermeesters waren bijna alleen in de steden te vinden. En ook daar viel niet te roemen. Wilde iemand uit een geringen stand een brief geschreven hebben, dan ging men naar een man, dien men den openbaren briefschrijver noemde. Deze geleerde heer zat, met een tafeltje voor zich, op een stoel aan den hoek van de straat. Daar kwamen de klanten hem opzoeken; ieder vertelde zijn geheimen, en de schrijver moest nu zien, dat hij daarvan een behoorlijken brief maakte. Dezen las hij dan voor, en als 't goed was kreeg hij er eenige stuivers voor. Zulke briefschrijvers ziet men tegenwoordig te Rome en in andere steden van Italië nog. 't Is echter volstrekt geen zaak voor een volk om trotsch op te wezen, en daarom mogen wij ons verheugen, dat in Nederland die schrijvers langs de straat niet te vinden zijn.

De kleine Vincenzo dan — om tot hem terug te keeren, — verveelde zich met al de vrijheid, die hij had, verschrikkelijk. Menige jongen of meisje onder mijn lezers zal misschien zeggen: dat was nu eerst een leventje! Zoo den heelen dag niets te doen te hebben, dan wat men zelf wil. 'k Wou dat ik het had. Maar onze Italiaansche vriend ondervond tot zijn spijt, dat zoo'n alijdurende vacantie op 't laatst een straf wordt, tenminste voor een jongen, die lust heeft vooruit te komen. Wanneer des morgens de prachtige zuiderzon opgegaan was, en alles er even heerlijk uitzag, dan zat de knaap dikwijls aan de deur van de hut, die hij met zijn vader bewoonde, en keek den weg langs, waar tusschenbeide een boer afkwam, die een mand vruchten droeg, of waarlangs een zware wagen reed, bespannen met ossen, die hijgend en zweetend voortgingen. Begon hem dit een en ander wat centonig te worden, dan liep hij het bosch in om kastanjes en noten te zoeken, en keerde eerst als de zon hoog aan den hemel stond weer naar de hut, om met vader, die dan thuiskwam, den maaltijd te doen. Dikwijls moest de landbouwer dan weer na het eten weg, om te gaan arbeiden in het veld, maar ook bleef hij wel eens een middag thuis, om dáar 't een en ander uit te voeren. Zulke dagen

waren voor den kleinen jongen ware feesten, want dan kon hij eens naar hartelust praten en stond zijn tong ook geen oogenblik stil, als wou hij de schade van de vele eenzame dagen inhalen.

Maar, zult gij zeggen, waren er dan geen kinderen in het dorp, met welke Vincenzio spelen kon, daar de meesten toch maar in 't wild rondliepen evenals hij? Ja, die waren er zeker; maar onze kleine man behoorde tot die kinderen, die moeilijk een vriend onder vroolijke, levendige jongens vinden. Niet dat hij een vechtersbaas of een nijdig; knorrig knaapje was, maar hij had iets geheel bijzonders over zich, hetwelk maakte dat de kinderen van 't dorp hem links lieten liggen. Of 'tkwam doordat hij zoo altijd alleen was geweest, of dat het in zijn natuur lag, weet ik niet, maar wel dat Vincenzio soms uren lang kon zitten nadenken, alsof hij van plan was alle gebeurtenissen ter wereld te doorzoeken. Wanneer b. v. des avonds de meisjes en vrouwen uit het dorp hun waterkruiken kwamen vullen aan de bron, dan was Vincenzio daar reeds lang en keek heel stil en opmerkzaam toe, hoe het zware rad werd omgedraaid, het touw naar beneden, en straks de zware emmer water langzaam naar boven ging. Als hij een enkelen keer, in 't midden van een vroolijk spel met zijn kennissen uit het dorp, den koster der kerk zag aankomen, die de klok van het klooster ging opwinden, dan vergat Vincenzio het spel en zijn makers, draafde weg, en wist met den koster binnen den kloostermuur te sluipen, waarna de man hem meestal goedwillig toestond mee te gaan, om te zien hoe de klok werd opgewonden en in orde gebracht. In 'tkort, overal waar iets te zien en op te merken viel, was de jonge onderzoeker er bij. De kinderen uit het dorp konden dat echter niet begrijpen. Zij vonden in het rad aan de bron, of de klok in den toren niets bijzonders, en stoeiden en ravott'en liever dan er op te staan turen. En zoo was Vincenzio in hun oogen een dreamer en suffer, met wien zij liefst niet te maken hadden.

Intusschen, wie den knaap thuis bij zijn vader had gezien en gehoord, zou hem alles behalve daarvoor gehouden hebben. Gelijk ik reeds gezegd heb, hield hij daar niet op met praten. Het was een vragen zonder eind. Want behalve de bron en de klok waren er op het dorp, schoon 't niet groot was, nog honderd andere din-

gen, die Vincenzo wel zien kon, maar waarvan hij niet wist wat ze beteekenden, of hoe ze in elkander zaten. Dat moest vader hem dan uitleggen, of hij wilde of niet. Dit ging nu heel goed zoolang het eenvoudige dingen betrof, zooals het groote wiel aan den waterput; maar bij moeilijke dingen zat de oude man geducht verlegen. En dit zal u niet verwonderen, als ik u zeg dat de vader van Vincenzo evenmin lezen kon als zijn zootje, en ook nooit een letter op 't papier gezet had. Hij was evenwel een man, die zijn verstand goed wist te gebruiken, en terwijl 't hem geducht speet in zijn jonkheid zoo weinig te hebben geleerd, verblijdde hij zich, dat de knaap zulke verstandige vragen deed, al kon vader die ook niet allen beantwoorden.

Op zekeren namiddag in den zomer zat Vincenzo, die toen om en bij de negen jaar oud was, bij de deur der hut druk te praten met vader, welke dien middag tehuis bleef. Het was namelijk dien ganschen middag gloeiend heet geweest; de lucht begon te betrekken, grauwe wolken zett'en van allen kant op, de wind blies in de hooge eikenboomen achter het huisje, en alles voorspelde een geducht onweër.

„Zie eens, vader,” zeide de knaap, terwijl hij opzag naar de lucht, „daar straks waren de wolken nog wit en klein, net als veeren, en nu zijn zij zoo groot en zwart; hoe komt dat toch, vader?”

„Omdat we onweër krijgen, mijn jongen,” was 't antwoord.

„Ja, maar ik meen hoe het komt, dat die wolken zoo veranderen, en dan ook, waardoor het ineens zoo begint te waaien?”

De vader haalde de schouders op; want al had er de dood op gestaan, hij zou niet geweten hebben wat hij antwoorden moest. Trouwens, menigeen zou dit ook in onzen tijd nog wel niet dadelijk hebben kunnen zeggen. Vincenzo evenwel was 't reeds gewoon, op vele vragen geen antwoord te krijgen, en begon dus aan iets anders.

„Hebt gij wel eens gezien, vader, dat er boven de poort van de kerk zulke groote letters staan: wat beduiden die toch, en waarom staan die niet hier ook boven de deur?”

Deze tweede vraag bracht den goeden vader nog meer in verlegenheid dan de eerste. Gelukkig werd hij van het antwoord ont-

slagen, doordat juist op dat oogenblik een geweldige bliksemstraal door de lucht schoot, en den zwarten hemel verlichtte. Een ratelende donderslag volgde, en terwijl vader en zoon naar binnen vluchtten, hoorden zij hoe de regen in kletterende stroomen op het dak neerviel, en de storm al heviger werd.

Een oogenblik later werd er luid aan de deur geklopt, die tegen den zwaren regen thans stevig gesloten was. De landbouwer haastte zich haar te ontsluiten, en vóór hem stond een vreemdeling, van wien niet veel anders op dat tijdstip te zeggen was, dan dat hij wel een wandelende spons vol water leek, waar het vocht bij stralen uitliep. De doornatte reiziger stapte eerst snel naar binnen en vroeg toen:

„Mag ik hier even tegen het noodweer schuilen?”

„Zeker, signor,” ¹⁾ was het antwoord, „kom maar binnen.”

De druipnatte vreemdeling wierp zijn hoed en mantel in het voorhuis neder, benevens een pak, dat hij onder den arm droeg, en volgde toen zijn gastheer, die hem vriendelijk een plaats bood aan de tafel.

„Ik zou u wel gaarne droge kleeren bezorgen,” zeide de boer, „maar ik ben, zooals gij ziet, een arm man, en de mijne zouden een heer niet wel passen.”

„O, dat is niets,” hernam de vreemdeling. „Als ik maar zoolang mag blijven tot mijn kleeren wat opgedroogd zijn, zal mij dit buitje niet hinderen. 't Zou er slecht met mij uitzien als ik daar niet tegen kon.”

„Gij reist dan zeker wel meer?” vroeg de boer, terwijl hij naar 't venster ging, om te zien of 't weer wat opklaarde.

„Zeker,” antwoordde de vreemdeling, „ik ben schilder van beroep, en ben voornemens geheel Italië door te trekken, en schetsen te maken van alle schoone plekken, die ik ontmoet.”

De kleine Vincenzio had al dien tijd met open mond en ooren toegelisterd. Den vreemden heer met zijn lange, blonde krulharen, zijn gladden knevel en vriendelijke blauwe oogen kon hij niet genoeg aanzien. En toen hij eindelijk van schilderen hoorde spreken, riep hij uit:

---

¹⁾ Mijnheer.

„Zult ge ons huis ook gaan schilderen, signor?”

„Zeker, mijn jongen, als ik maar tijd heb,” was het vriendelijk antwoord. „Dit huisje zal op een schilderij heel mooi staan, zooals het daar ligt tusschen de hooge boomen. Ik vrees evenwel, dat er in de eerste dagen niet veel van komen zal.”

„Niet?” vroeg de landbouwer, „is er dan iets gebeurd, dat gij niet kunt voortgaan met uw werk?”

„Ik vrees van ja,” hernam de schilder. „Ik werd door het weêr overvallen in het bosch, en terwijl ik haast maakte om weg te komen, heb ik een paar doozen met kleuren en gereedschappen verloren. Ik had ze in de zakken van mijn mantel geborgen, en ze moeten er zeker uitgegleden zijn, toen ik over de boomstammen struikelde. Gelukkig heb ik mijn schetsboek nog gered, maar ik vrees dat het door den regen veel geleden zal hebben. Ik moet toch eens gaan zien.”

De schilder verliet de kamer, en kwam spoedig met het pak dat hij straks had neergeworpen, terug. Hij opende het en haalde een dik boek tevoorschijn.

„Ziet eens,” sprak hij, het boek openslaande, „misschien hebt gij nog nooit geweten welk een schoon land uw vaderland is. Zulke heerlijke landschappen vindt men nergens.”

Gij kunt wel begrijpen dat vader en zoon met groote oogen al de fraaie platen van het boek beschouwden. 't Waren meestal nog maar schetsen, die later afgewerkt zouden worden; enkele echter waren reeds klaar, en die vonden zij prachtig. De kleine Vincenzo deed wel honderd vragen, die de schilder vriendelijk beantwoordde. En zeker zou onze vriend er nog meer hebben gedaan, zoo vader niet gezegd had: „Jongenlief, gij zult mijnheer moê maken met al uw gepraat, gij moest nu eens ophouden.”

Den vreemden heer verveelde het echter volstrekt niet, den kleinen prater, die soms heel verstandige opmerkingen deed, alles uit te leggen. Vincenzo was dol blij dat hij nu eens iemand gevonden had, die antwoord wist te geven op alle vragen, die hij maar kon bedenken.

Eindelijk was het mooie boek uitgekeken en begon 't donker te worden. De schilder maakte zich gereed om te vertrekken.

„Gaat gij al heen?” vroeg Vincenzo met een treurig gelaat.

„Zeker vriendje, ik moet van nacht in de herberg een slaap-

plaatsje zien te krijgen; dan ga ik morgen vroeg eens naar mijn verloren doozen zoeken, eer een ander ze vindt."

"Wat het eerste betreft, dat zal moeilijk gaan," merkte de boer op, "een herberg hebben we hier niet, en daarom, — als ge u met een leger van mos wilt behelpen, zou ik u aanraden van nacht hier te blijven. Dan kunt ge morgen ook vroeg opstaan om te gaan zoeken, en Vincenzo zal u zeker wel willen helpen."

De schilder had hier niets tegen, en zoo bleef hij dan dien nacht bij zijn nieuwe vrienden slapen. Vóór dag en dauw gingen ze er echter al uit, en wandelden 't bosch in. Niet lang nog hadden zij gezocht, of zij vonden de verloren doozen terug, die zoo stevig gesloten waren, dat zij van den regen niets geleden hadden.

"Wel, dat treft gelukkig," sprak de schilder met een vroolijk gelaat, toen Vincenzo met de doozen kwam aanloopen, en meteen tastte hij in den zak en haalde er een zilverstuk uit, dat hij zijn kleinen makker in de hand drukte, die misschien nog nooit zoo rijk was geweest als thans.

Terwijl nu beiden saam weér naar huis wandelden, om de andere zaken te halen, kwamen zij voorbij de dorpskerk. Zoodra onze schilder dit gebouw in 't oog kreeg, stond hij stil en keek er zoo oplettend naar, alsof hij al de ruiten in de vensters had willen tellen. Nu eens liep hij achteruit, dan vooruit, dan weer zijwaarts, terwijl Vincenzo, die niet begrijpen kon wat er toch bijzonder aan de kerk te zien was, beurtelings naar den schilder, en naar het oude gebouw tuurde. Zoo ging er een half uur voorbij, waarin onze kleine vriend zich danig verveelde. Eindelijk scheen de schilder genoeg te hebben gezien; hij stapte driftig voort en bemerkte nu eerst zijn reisgenoot, die nog altijd de doozen droeg.

"Wel, arme jongen," riep hij uit, "ik zou geheel vergeten hebben, dat gij al zoolang op mij wacht. Maar dat gaat zoo; als wij schilders wat schoons zien vergeten wij alles."

"Keekt gij maar aldoor naar die kerk, mijnheer!" vroeg de knaap verwonderd, "die is toch heel leelijk."

"Zeker, vriendje, die kerk is wel oud en vervallen, maar toch prachtig mooi. Ik kan u dat niet uitleggen op 't oogenblik, maar voor een schilder zijn oude, bouwvallige huizen dikwijls veel schooner dan nieuwe, weet ge?"

„O zoo!“ antwoordde Vincenzio verwonderd, „ik dacht eigenlijk dat ge naar de letters keekt.“

„Letters, welke letters?“

„Die boven de deur staan, mijnheer; ik kan het niet lezen, maar misschien kunt gij het wel; ik zou graag weten watze beteekenen.“

De schilder trad een weinig nader en kwam spoedig terug.

„Dat is Latijn, mijn jongen,“ zeide hij glimlachend; „ik wil graag gelooven dat gij 't niet begrijpt. Er staat DOMVS DEI, dat wil zeggen: Huis van God. Als het Italiaansch was, zoudt gij 't wel kunnen lezen.“

„Neen,“ antwoordde Vincenzio half beschaamd, „ik kan nog niet lezen. Vader kan het ook niet, en bijna niemand op het dorp.“

„En zoudt ge 't wel willen leeren?“

„O, zoo graag,“ was het antwoord. „Kunt gij lezen, mijnheer, zeker wel?“

„Ik geloof van ja,“ antwoordde de schilder lachend, „tenminste zooeven kon ik het nog. Maar luister eens, ik weet wat. Deze kerk en nog heel veel meer hier is zoo mooi, dat ik van dat alles schetsen wil nemen. Die kan ik hier net zoo goed afnaken als ergens elders. Wilt gij nu 's morgens met mij meê gaan, om mijn stoeltje en de doozen te dragen, en mij den weg te wijzen, dan zal ik u lezen leeren.“

Dat was een vraag, waarop Vincenzio zich niet lang behoefde te bedenken om antwoord te geven. Zijn vader vond het ook heel goed, dat zijn jongen wat te doen kreeg, in plaats van ledig te zitten, en nog wat zou leeren bovendien. Ook vroeg hij niet, zooals gierige menschen zouden gedaan hebben: hoeveel krijgt mijn zoontje nu wel voor zijn diensten? Want hij was een verstandig man, en had al lang opgemerkt, dat Vincenzio voor zijn jaren al heel schrander was. En daarom begreep hij, dat de knaap meer zou hebben aan iemand, die hem wijzer, dan een, die hem rijker maakte. En dat was, dunkt mij, alweer een bewijs dat een boer niet zoo dom is als sommige menschen wel denken.

Een paar dagen later waren meester en leerling reeds druk aan 't werk. De schilder teekende ijverig, en Vincenzio was niet minder bezig met leeren. Elken morgen, eer zij uitgingen, schreef de schilder eenige letters op een stuk papier, zeide die hardop voor en liet den knaap die nazeggen. Dit ging zeer goed; alleen sprak

de meester, die geen Italiaan was, schoon hij de taal goed verstond. de letters wat vreemd uit. 't Duurde echter niet lang of de leerling was het A B C meester.

Juist zouden zij beginnen aan het spellen en lezen van woorden, toen de schilder uit Florence een brief ontving, waarin hem verzocht werd zoo spoedig mogelijk naar zijn vaderstad terug te keeren. Waarom dit was, kan ik u niet zeggen, daar de schilder het niet vertelde. Reeds den volgenden morgen maakte hij zich reisvaardig, nam vriendelijk afscheid van zijn gastheer en den aardigen, kleinen jongen, die een goede belooning kreeg, en vertrok toen om nooit terug te keeren.

Dat wat voor Vincenzio een leelijk geval. De meeste knapen zouden in zijn plaats de geleerde letters in een paar weken vergeten, en verder niets gedaan hebben. Zoo deed hij echter niet. Hij begreep dat, zoo hij niet onthield wat hij wist, ja er nog meer bij trachtte te weten, hij zijn gansche leven niet verder zou komen. Zoo toog hij dan met ijver aan het werk, en 't bleek letterlijk waar te zijn, wat zeker schrijver van hem zegt: „Wat men hem niet leerde begreep hij vanzelf.”

Zoo groot waren de gaven, hem door God geschonken, dat onze vriend, met behulp der letters, die hij geleerd had, zichzelf lezen leerde, en dat niet na jaren tijd, maar in enkele weken. Het spreekt vanzelf, mijn vrienden, dat niet ieder hem dit na zal doen, en dat kan ook niet, want niet elk heeft van God zoo groote vlugheid van begrip ontvangen. Éen ding kunnen we echter allen, namelijk ernstig willen. Want dan alleen zal de Heer ons helpen, om te komen zoover Hij wil.

Terwijl Vincenzio de kunst van lezen beoefende in een oud gebedenboek van zijn vader, had hij bemerkt dat er hier en daar figuren stonden, die hij niet kon vinden onder de letters, welke hem de schilder had geleerd. Het waren namelijk cijfers, die de bladzijden aanduidden. Gelukkig wist zijn vader hiervan tenminste iets, en begreep onze onderzoeker al spoedig wat een 2 en een 8 beteekenen. Hoe het nu echter kwam dat een 2 en een 8, bij elkander gezet soms 28 en soms 82 beteekenen, dat kon vader niet uitleggen. Vincenzio begreep het evenmin, want, zoo dacht hij, 2 en 8 is 10; geen 28 en nog minder 82.

Ik weet niet of allen, die deze geschiedenis lezen, in staat zouden zijn dit zoo dadelijk te verklaren. Op het dorp wist Vincenzio niemand, die hem kon uit den droom helpen. 't Was eerst een paar jaren later dat hij daarvan meer te weten kwam, en dat was misschien zeer goed, dat hij nu gelegenheid had een baas in 't lezen te worden, en zijn hoofd niet overladen werd.

HOOFDSTUK II.

Nu moet ge weten, waarde lezers, dat er op het dorp, waar onze vriend woonde, verscheiden werklieden waren, die zich bezig hielden met het maken van allerlei kleine, nette voorwerpen, die keurig werden bewerkt en daarom duur betaald. Er was echter zooveel tijd noodig om ze behoorlijk af te maken, dat de werklui er nauwelijks genoeg aan verdienden om te kunnen leven.

Tot het vervaardigen van die dingen hadden zij allerlei werktuigen noodig, zooals draaibanken, vliegwielen en ik weet niet wat al meer. Vincenzio kende geen grooter genoegen dan naar al die werktuigen te gaan kijken, en zijn hart trilde van vreugd, wanneer hij de wielen zag snorren, en de splinters en krullen als een krans van de draaibank vlogen. Ook hielp hij dikwijls een rad ronddraaien, of een doos glad maken en wat er al meer te doen viel. De werklieden mochten hem hierom graag lijden, en zagen hem gaarne komen. Vooral vonden ze 't aardig, dat een jongen van negen of tien jaar zoo goed begreep hoe alles in elkander zat, en als 't hem niet duidelijk was, zoolang vroeg en nadacht tot hij er 't fijne van wist. Want dit was iets bijzonders in Vincenzio, dat hij nooit iets vreemds zag of hij bekeek het zoolang, tot hij, als 't maar eenigszins mogelijk was, inzag waartoe het diende, hoe het gemaakt was, en hoe het werkte. Die kostelijke eigenschap heeft hij zijn gansche leven behouden, en daardoor is hij met Gods hulp een degelijk man geworden.

Op zekeren dag wandelde Vincenzio door het dorp, en wilde de werkplaats van een zijner kennissen binnentreden, toen hij daarbinnen een vreemd heer ontdekte, die met den werkman sprak. 't Was namelijk een koopman uit Florence, die daar een grooten

winkel had, waarin de goederen verkocht werden, die op 't dorp waren vervaardigd.

In 't eerst wilde de knaap voorbijloopen, maar zijn vriend, die hem zag, wenkte hem naderbij te komen, en weldra zat hij op een bankje dicht bij den vreemden heer, die echter na eenige oogentlikken opstond en de deur uitging.

„Gij hebt zeker niet veel te doen, baas?” begon Vincenzo.

„Waarom niet, vriendlief?” antwoordde de werkman, die met het hoofd in de hand bij de tafel was gaan zitten.

„Wel, omdat ge niet bezig zijt. Of misschien zijt ge erg moe.”

„Dat juist niet, mijn jongen, maar ik heb al een paar dagen loopen denken over iets wat ik maar niet uitvinden kan. Kijk eens, hier heb ik een slinger, waardoor een ijzeren stang kan ronddraaien. Nu wilde ik 't zoo inrichten, dat aan dien stang een lang ijzer wordt vastgemaakt, dat op en neer gaat wanneer men de kruk omdraait. Ze hebben dat in andere plaatsen ook, maar ik weet niet recht hoe men dat maakt, en daar zit ik nu juist over te denken. Weet gij het misschien?”

Vincenzio bekeek een poos de kruk en den stang met zulk een oplettendheid, dat hij niet eens opmerkte hoe de vreemde heer weer was binnengekomen, en met groote oogen toezag, wat zoo'n kleine jongen met dien stang zou uitvoeren. En 't duurde niet lang of een vroolijke uitroep verrastte hem: „Ik weet het! Ik weet het!”

„Ei,” vroeg de werkman verwonderd, „hoe dan?”

„Wel,” hernam Vincenzo driftig, „als gij dien stang eens krom buigt zooals ik nu dit stukje ijzerdraad doe, en gij maakt dan een gat in het ijzer, zoodat het om den stang draaien kan, dan gaat het vanzelf op en neer als gij de kruk rondraait. Zie maar hier.”

En meteen boorde hij een gaatje in een houten pen, stak het ijzerdraad er door, en liet het tusschen de vingers op en neer gaan, terwijl het ijzer alleen ronddraaide.

„Gij zijt toch een knappe jongen,” sprak de werkman, vergeenoegd lachend. „Gij moet mettertijd maar een groote fabriek opzetten. Ik ben heel blij, dat gij mij zoo goed geholpen hebt. Wat zegt gij, mijnheer?”

De winkelier had al dien tijd zeer nauwlettend toegekeken, en recht schik gehad in de schranderheid van den jongen.

„Van wien hebt gij dat alles geleerd, vriendje?” vroeg hij eindelijk.

„Ik heb nog haast niets geleerd, mijnheer,” antwoordde Vincenzio verlegen. Want al was 't zijn schuld niet, toch schaamde hij zich altijd dat hij nog zoo weinig wist.

„Kunt ge al lezen?” vroeg de heer verder.

„Ja,” antwoordde de knaap, „maar ik ken nog niet alle letters, en er is hier geen mensch, die ze mij kan zeggen.”

„Maar als gij alle letters niet kent kunt gij ook onmogelijk lezen,” sprak de ander verwonderd.

„Ja, maar ik bedoel die dingen zooals een 2 en een 8, die dan weer heel wat anders beteekenen als zij bij elkander staan. D a t begrijp ik niet.”

„O, zoo, gij bedoelt de cijfers en de getallen,” antwoordde de koopman; „maar wat begrijpt ge daar niet van?”

Nu begon Vincenzio te vertellen waar hij over gestruikeld was, en meteen te vragen hoe een 2 en een 8 toch acht-en-twintig konden beteekenen. De koopman, die eerst in den avond weer kon vertrekken, daar zijn paard rusten moest, had den tijd, en legde den onverwachten leerling zooveel uit als hij maar kon. En toen die twee eindelijk van elkaar afscheid namen, was één tenminste heel wat wijzer dan vroeger.

„Dat is een wakkere jongen,” sprak de winkelier bij 't vertrek tot den werkman, die zijn paard vasthield.

„Dat verzeker ik u, mijnheer,” was 't antwoord. „Zoo'n tweeden hebben we hier niet.”

„'t Is zonde dat die jongen niet op school gaat en wat leert! Was hij maar te Florence.”

„Ja mijnheer, dat zou goed zijn; maar hij is arm, en dan gaat het niet veel te leeren.”

De koopman reed weg en herhaalde nog eens bij zich zelf: 't is toch zonde dat die jongen niet meer leert. Een oogenblik zelfs dacht hij er over, of hij, die toch rijk genoeg was, het kind naar Florence zou laten komen en het daar school laten gaan. Maar meteen bedacht hij dat dit wat veel kosten kon, en dat men zijn geld toch niet voor vreemden moest wegwerpen. Zoo besloot hij dan er nog eens „over na te denken” en, gelijk 't gemeenlijk gaat, er kwam van de geheele zaak niets. De koopman en Vincenzio hebben elkander echter

later nog wel eens weer ontmoet, gelijk gij verder vernemen zult.

Intusschen was de laatste naar huis gekeerd, het hoofd vol van al de nieuwe dingen, die hij gehoord en door zijn scherpzinnig verstand ook zeer goed begrepen had. Hoe de getallen gevormd worden, hoe men ze vermenigvuldigen en deelen kan, dat alles was hem duidelijk, en hij brandde van verlangen om de proef te nemen of 't geen hij gehoord had juist uitkwam. Ongelukkig bezat hij geen lei en geen papier, daar beide dingen voor zijn vader veel te duur, en op een Italiaansch dorp bijna niet te krijgen waren, wat tegenwoordig nog wel 't geval kan zijn. Er bleef dus niets over dan een andere rekenmanier te bedenken, en Vincenzo kwam daardoor op den slimmen inval een menigte kleine houtjes te snijden, waarmee hij nu kon werken als kleine kinderen op een telraam doen. Dit was nu wel een omslachtige en lastige wijze van rekenen, maar de uitvinder had er toch alle eer van en bovendien het genoegen, dat hij zijn doel volkomen bereikte. Want door middel van die houtjes en blokjes wist hij zich zoo bekwaam in 't rekenen te maken, dat er later nog slechts eenig goed onderwijs noodig was, om hem een der knapste wiskundigen van zijn tijd te doen worden.

Gij bemerkt, waarde lezers, dat onze vriend het zonder school en onderricht al een eind gebracht had. Dit maakte echter, gelijk het meestal gaat, dat hij grooten lust kreeg nog meer te weten. Op allerlei wijzen zocht hij daartoe te komen. De monniken uit het klooster gebruikten hem somtijds om den tuin te wieden of boodschappen te doen, en wanneer zij dan geld daarvoor wilden geven, vroeg Vincenzo altijd of hij niet liever een boek uit de rijke verzameling van het klooster mocht ter leen hebben. De monniken vonden dit een goedkoop manier van betalen, en daar zij zelden of nooit lazen, konden zij gemakkelijk een boek geven, dat toch zeker werd teruggebracht. Uit deze boeken leerde Vincenzo veel van de dingen, die men anders niet in zijn jeugd leert. En ofschoon hij nooit voor „goed gedrag” of „betoonde vlijt” een prijs kreeg, toch was hij op zijn twaalfde jaar den meesten kinderen van zijn leeftijd ver vooruit. Trouwens, wie alleen leert om een prijs te krijgen, heeft veel kans om nooit een bruikbaar mensch te worden.

't Gebeurde omstreeks dien tijd, dat onze jonge student eens bij het terugbrengen van een boek een ouden monnik in den tuin

vond zitten. De grijsaard was bezig met lezen, en wel zoo luid dat de knaap het duidelijk hooren kon. Hij begreep er echter niets van, en bleef een oogenblik dicht bij den monnik staan.

Deze had den knaap in 't eerst niet opgemerkt; zoodra hij hem zag wenkte hij hem op de bank plaats te nemen, en hem het meê-gebrachte boek te geven.

„Wilt gij nu ook een ander hebben?” vroeg hij vriendelijk.

„Zeer gaarne,” was het antwoord.

„Wacht maar even, ik zal er een laten halen,” zeide de monnik, „het komt er zeker niet op aan welk, niet waar?”

„O neen,” hernam Vincenzo, die niet te veel dorst vragen, „als het maar geen Latijnsch boek is, want dat kan ik niet lezen.”

„Dat is zeer te betreuren,” hernam de oude man ernstig. „De heilige profeten en apostelen, alsook de heilige vaders hebben allen in 't Latijn geschreven, en ik zou u raden het spoedig te leeren.”

Indien Vincenzo behoorlijk onderwezen was geworden, dan zou hij den monnik hebben kunnen antwoorden, dat hij zich duchtig vergiste. Want noch de profeten noch de apostelen hebben in 't Latijn geschreven, maar in 't Hebreuwsch of in 't Grieksch. En wat de zoogenaamde heilige vaders betreft — die niet anders zijn dan de kerkvaders of uitnemende mannen uit de eerste eeuwen van 't Christendom — ook zij hebben niet altijd Latijn geschreven. De monniken echter, die nooit anders dan in Latijn de boeken des Bijbels en der kerkvaders te zien kregen, wisten soms niet beter, of dat was de oorspronkelijke taal van de schrijvers. Dit was nu wel zeer dom, maar de monniken van toen waren in 't algemeen al even onwetend als die van thans. Zij leefden er door-gaans goed van, en bemoeiden zich verder nergens meê.

Onze kleine vriend was, helaas, wat den Bijbel betreft, nog veel onwetender dan de monnik. Deze echter zette zich weer aan 't lezen, en zou den jongen misschien geheel vergeten hebben, ware deze niet opgestaan om te vertrekken.

„Ga nog niet heen, mijn zoon,” sprak de monnik bedaard. „Gij moet immers nog het boek hebben, en terwijl gij wacht wil ik u iets voorlezen, dat uw ziel nuttig kan zijn.”

Zonder te bedenken, dat Vincenzo geen Latijn verstond sloeg de monnik een paar bladzijden van zijn boek om en zocht een oogen-

blik. Het boek bevatte de psalmen van David in het Latijn vertaald.

„Luister,” zeide hij eindelijk, „de Profundis.”

De lezer moet namelijk weten dat deze Latijnsche woorden, die „uit de diepte” beteekenen, de aanvang zijn van Ps. 130. In de Roomsche kerk duidt men de psalmen gewoonlijk met de aanvangswoorden aan.

De knaap hoorde aandachtig toe. Daar het Italiaansch van de Latijnsche taal is afgeleid, had hij menig woord kunnen verstaan, en toen de monnik ophield vroeg hij vriendelijk: „Zoudt gij het mij niet eens in 't Italiaansch willen voorlezen, zoodat ik 't begrijpen kan?”

De monnik deed wat hem gevraagd werd, en bemerkte niet dat zijn kleine toehoorder een papier had voor den dag gehaald en ijverig opschreef. Bij elk vers van den psalm luisterde Vincenzo opmerkzaam, en terwijl de geestelijke het volgende vers eerst zeer langzaam in 't Latijn voorlas, schreef onze vriend het vorige op. Eindelijk was de psalm uit, en vroeg de monnik welk boek hij nu halen moest.

„Ik zou graag een boek met psalmen hebben, zooals waaruit gij leest,” was het antwoord.

„Dus wilt ge nu toch een Latijnsch boek hebben,” zeide de monnik glimlachend. „Ik zal het halen en doe maar uw best, dat ge spoedig alle psalmen lezen kunt, zooals ik.”

Met het Latijnsche psalmboek keerde Vincenzo nu verheugd naar huis. Daar zocht hij den 130sten psalm op, dien de monnik had voorgelezen, en vergeleek nu woord voor woord het Italiaansch van zijn papier met de woorden in het boek. Dit ging in 't eerst wel wat moeilijk, omdat er dikwijls in de eene taal vrij wat meer woorden gebruikt worden dan in een andere, om een zin te schrijven. Zegt bijv. een Nederlandsche jongen: „Laat ons spelen,” dan zegt een Fransche daarvoor maar één woord: „Jouons.” Ook plaatst men in 't Latijn de woorden anders dan in vele andere talen.

In spijt van al die moeilijkheden wist Vincenzo er ten slotte toch eenigszins wijs uit te worden. En toen hij één psalm had doorgeworsteld begon hij aan een tweeden, die vrij wat meer moeite kostte, omdat hij er geen vertaling van had. Eenmaal begonnen, wilde hij 't werk echter niet opgeven, maar dacht en vergeleek

zoolang tot hij, met een weinig hulp van den monnik, een goed aantal psalmen vertalen en begrijpen kon. Daarbij kwam het zeer goed, dat het Latijn niet weinig overeenkomst heeft met het Italiaansch, dat er van gemaakt is.

Waarschijnlijk zou Vincenzo op die wijs zijn voortgegaan, om bij elke gelegenheid te leeren wat hij kon, en zooveel kennis op te doen als maar mogelijk was, indien niet onverwacht een verandering was gekomen, die door alle studieplannen een streep scheen te halen. Zijn vader namelijk, die, zooals ik u verteld heb, een boerenarbeider was, had tot nu toe voor zich en zijn zoon gewerkt. De andere daglooners namen hun kinderen al zeer jong mede naar 't veld, om ook wat te verdienen. Vincenzo echter had nu, tot zijn twaalfde jaar, niets aan dien arbeid behoeven te doen. Want zijn vader zag veel te gaarne dat de knaap ijverig leerde en onderzocht, en liet hem daarom maar stil begaan. Intusschen, de kleine jongen van vroeger was grooter geworden, en de vader bemerkte, dat er meer eten en meer kleederen noodig waren dan voorheen. En daar hij dit nu onmogelijk betalen kon, overlegde hij bij zichzelf, dat er niet anders overschoot dan of zijn zoon daglooner te laten worden, of hem de wijde wereld in te zenden. Wel was dit laatste zeer smartelijk, maar de oude man geloofde, dat dit voor den knaap, die een goeden aanleg had, de beste weg zou zijn om vooruit te komen, en dacht om zichzelf niet.

Vincenzo weende bittere tranen, toen zijn vader hem dit besluit meêdeelde. In 't eerst wilde hij volstrekt blijven en liever arbeider worden dan zijn lief huis en dorp verlaten. Maar vader, die wat verder zag, praatte zoolang tot de knaap eindelijk werd overgehaald en toestemde naar Florence te gaan, om daar te trachten den kost te vinden.

Het zal u misschien vreemd voorkomen, mijn vrienden, ook bij alles wat ik er van gezegd heb, dat een vader zijn twaalfjarigen zoon maar zoo de wereld inzendt, alleen, zonder vrienden of geld. Ik geloof dan ook, dat zoo iets bij ons niet licht zou gebeuren. Maar wanneer een stad of land te arm is om de inwoners te voeden, dan schiet er niet veel over dan dat eenigen verhuizen om elders 't brood te verdienen. Wij zien dan ook aan de marmottenjongens, liedjeszangers en schoorsteenvegers, die ge wel eens ge-

zien hebt, en die veelal uit het Zuiden komen, dat zoo iets dáar volstrekt niet ongewoon is. Hier behoeft het niet.

Wijl Vincenzo niet veel kisten en koffers had meê te nemen, en ook niet per spoorrein of per wagen reisde, kon hij den tocht al heel spoedig aanvaarden. Een pakje met een paar kleedingstukken, wat naalden en garen en een boek er in, was zijn gansche uitrusting. En zoo zat hij dan op een zomermorgen voor 't laatst bij vader aan 't ontbijt, waar geen van beiden veel van gebruikte, en nam met weenende oogen afscheid, terwijl vader, die zelf meer dan bedroefd was, zijn best deed hem moed in te spreken.

„Gij zijt reeds een groote jongen,” zoo sprak hij; „gij zijt sterk en hebt een goed verstand. Daarbij zijt ge oud genoeg om te werken, en ontbreken mij de middelen om u langer te onderhouden. Wees eerlijk en ijverig, bewaar de vreeze Gods in uw hart, en wees verzekerd dat waar Hij u leiden zal, er wel altijd een of andere goede ziel zal wezen, bereid om u te helpen. En kom mij opzoeken zoo dikwijls gij kunt!”

Zoo sloeg dan onze knaap den langen weg in naar Florence. Dikwijls keek hij nog om naar zijn dorpje, tot hij 't eindelijk niet meer zien kon. Toen veegde hij zich een traan uit het oog, en stapte haastig voort langs prachtige buitenplaatsen en armoedige hutten, tot hij eindelijk verder kwam dan hij ooit was geweest, en de wijde, wijde wereld zich voor hem uitstrekke zoover hij zien kon.

't Liep tegen den avond, toen de jonge reiziger Florence in 't gezicht kreeg. Hij had dien dag twaalf uren geloopt, weinig gerust en meer dan eens was hij om bochten te mijden, door een boschje of over een heg gegaan, waarbij zijn kleeren hier en daar groote scheuren hadden gekregen. Hoe vermoeid Vincenzo echter ook was, hij begreep dat het toch niet ging zoo bestoven en verreisd, met gescheurde kleederen, de prachtige stad binnen te gaan, waar hij hoopte werk te vinden. Immers, wie zou zulk een have-loozen knaap willen gebruiken! Zoo zette hij zich dan op een stil plekje bij de rivier de Arno neder, nam een frisch bad, en sloeg het stof van zijn kleeren. Daarna haalde hij naald en draad tevoorschijn en naaide zoo goed en kwaad als 't ging de scheuren dicht, die zijn jas onderweg had bekomen. Toen trok hij zijn groote laar-

zen aan, — want om die te besparen had hij tot nu toe met bloote voeten geloopt; — hing zijn pakje over den schouder, borg nog eens zorgvuldig de twee zilverstukken weg, die vader hem gegeven had, en stapte zoo de poorten van Florence binnen.

Ik behoef vele lezers voorzeker niet te herinneren, dat Florence de hoofdstad van 't vroegere Toscane, een der prachtigste plaatsen van Italië is, een stad vol kerken en paleizen, door de vorsten van Medicis verfraaid en lang bewoond; een stad, waarheen nog jaarlijks duizenden gaan om te zien en te bewonderen. Wel moest dan ook een knaap als Vincenzo, die nooit veel meer dan zijn dorp gezien had, groote oogen opzetten, toen hij dat verblijf van rijkdom en weelde binnentrad. Na dien nacht in de open lucht geslapen te hebben — wat in Italië beter te doen is dan hier — maakte hij zich den volgenden dag op weg om eenig werk te vinden. Maar al spoedig vergat hij geheel het doel zijner reis, bij het aanschouwen van de bruggen, torens, paleizen, gedenkteekenen en prachtige winkels, die overal in de straten zijn oog trokken.

Hier hingen gouden en zilveren ketenen, daar stonden rijk beschilderde vazen, verder hingen kostbare tapijten, wapens en kleederen ten toon; in één woord 't ging Vincenzo als weleer de koningin van Scheba bij Salomo: er was geen geest meer in hem. Verbaasd en verwonderd stond hij nu hier dan daar te kijken, en vergat eten en drinken bij al de heerlijkheden, die Florence te aanschouwen gaf. Van de meeste dingen, die hij uitgestald zag, kende onze dorpeling niet eens den naam, laat staan het gebruik, en daar hij, gelijk we reeds bespeurd hebben, gaarne van alles het fijne weten wilde, bleef hij voor sommige winkels geweldig lang staan turen en gluren, zonder meestal veel wijzer te worden.

Ondertusschen ging de tijd voort en 't was reeds een paar uur, na de noon, — ge weet, hoop ik, hoe laat dat is, — toen onze vriend zijn kunstbeschouwingen staakte wegens een geweldige prikkeling in de maag, die hem waarschuwde aan den maaltijd te denken.

Nu eerst begon hij met schrik te bemerken dat hij meer dan zijn halven dag had verkeken. Haastig wilde hij nu verder gaan en wat brood koopen, toen hij eensklaps weer een prachtigen winkel in 't oog kreeg. De verzoeking was te groot. Een oogenblik

moest hij toch kijken en — reeds stond hij voor de winkelramen. Onder de mooie dingen, die vooral zijn aandacht trokken, was er een, hoog en vierkant, met een metalen spits, van 't welk hij de bedoeling maar volstrekt niet kon gissen. En zeker zal dit niemand verwonderen als ik u zeg dat dit wonderding niet anders was dan een zoogenaamde tooverlantaarn en wel een zeer groote.

Vincenzio bekeek het voorwerp zoo opletten als hij maar kon, en had wel wat willen geven om te weten waar 't voor diende. Maar wat hij ook deed, hij kwam niet verder; in den ijver der nieuwsgierigheid greep hij moed, en stapte den winkel binnen, om daar maar eens te vragen wat zulk een ding toch beteekende.

Een deftig heer stond, toen hij den knaap zag binnenkomen, op, en vroeg hem wat hij begeerde. Maar nauwelijks had hij den bezoeker wat dichterbij gezien, of hij riep uit: „Ik geloof dat wij elkaer nog eens gesproken hebben, vriendje. Zijt gij niet die jongen uit het gindsche dorp, die een poos geleden dien werkman hebt geholpen, toen hij met zijn werktuigen niet wist klaar te komen? Herinner u maar eens goed, misschien kent ge mij ook nog wel.”

De knaap, die het geheele geval in de werkplaats bijna vergeten was, moest zich een oogenblik bedenken. Toen hij echter den winkelier goed aanzag, kwam hem alles weder voor den geest.

„En vertel mij nu eens wat u naar Florence drijft,” sprak de koopman vriendelijk.

Met een paar woorden deelde Vincenzio de reden en het doel van zijn reis meê, en zei toen haastig:

„Zoudt. gij mij nu ook eens willen zeggen, mijnheer, waartoe die groote kast dient, die daar voor het raam staat?”

„Aha! ge meent die tooverlantaarn, jongenlief, ja dat is wat vreemds. Dat is pas uitgevonden, ik weet niet door wat geleerden bol; maar 't is een ding, onbegrijpelijk mooi. Alles kan men daarmede laten zien; ge zoekt maar een donkere plek op, en klaar is het. Levensgroot komt alles op den muur tevoorschijn. De zon, de maan, onze heilige vader de paus in volle staatsiekleeding, de beesten uit Noach's ark, de komeetsterren, de verzoeking van den heiligen Antonius en ik weet niet wat al meer. Gij behoeft maar een glas er in te schuiven, en dadelijk ziet men weer iets anders.”

„Maar hoe zit zoo'n ding dan in elkander, en hoe gaat dat toch?” vroeg Vincenzio ongeduldig.

„Ja,” hernam de koopman, „dat weet ik niet, en 't is ook mijn zaak niet. Iedereen spreekt er van, en het is nog zulk een nieuwe zaak, dat gij er geen tweede in heel Florence vinden zult.”

„Het is zeker heel moeilijk te vertoonen, niet waar, mijnheer?” vroeg de knaap.

„O neen,” was het antwoord. „Ik heb het zelfs eens beproefd, en het ging den eersten keer al heel goed. Gij moet weten er is een boekje bij te krijgen, waarin staat hoe men doen moet, en wat al de figuren beteekenen. Want dat moet er bij verteld worden, anders vinden de menschen 't niet aardig.”

Vincenzio stond een oogenblik na te denken. 't Was duidelijk te zien, dat er een denkbeeld in hem was opgekomen, 't welk hij wilde uitvoeren.

„Ik geloof, mijnheer,” sprak hij eindelijk, „dat zulk een tooverlantaarn juist een goed ding voor mij zou zijn. Vader heeft mij hierheen gezonden om mijn brood te verdienen. Als ik nu dat ding had, zou ik de dorpen rondreizen, en die beelden voor de kinderen vertoonen. Daar zou ik zeker veel mee verdienen en ik was in eens geholpen.”

„Het is mogelijk, schoon ik het betwijfel,” hernam de koopman.

„Zou ik de lantaarn hiervoor kunnen krijgen?” vroeg Vincenzio, die 't laatste niet had gehoord, terwijl hij uit zijn zak de zilverstukjes haalde, die vader hem had geschonken met nog een paar andere, en alles op de toonbank uittelde.

„Neen vriendje, dat gaat niet,” antwoordde de winkelier glimlachend, „al legdet ge nog tienmaal zoo veel neer, 't ware nog te weinig. En daarbij moet ge liever uw geld behouden dan 't uitgeven zonder te weten of 't nut zal doen.”

„Maar ik geloof zeker, dat ik er veel mee winnen zal,” zei Vincenzio terneergeslagen.

„Welnu,” was het antwoord, „als gij gelooft, dat ge met de lantaarn uw fortuin kunt maken, dan zal ik u eens wat zeggen. Neem haar mee, en verdien er mee zooveel ge kunt. Ik wil haar u verhuren. Elken Zaterdagavond komt gij bij mij, en zegt hoeveel ge die week verdiend hebt. Dan stel ik de huur hooger of

lager al naar dat de lantaarn veel of weinig heeft opgebracht. Hoe vindt ge dat?"

HOOFDSTUK III.

Met blijdschap stemde de knaap toe. De lantaarn werd ingepakt, de koopman voegde er nog een zilverstuk bij, en zoo toog onze man op weg om met de kijkkast te verdienen wat hij maar kon.

Er was echter één zaak, die hem in 't eerst duchtig verlegen maakte. Al de schoone dingen, die hij vertoonde, kon men, zooals bekend is, alleen zien bij avond in den donker. Bij dag gaf het dus weinig er meê voort te trekken, en dit maakte dat Vincenzio lang niet zooveel vertooningen kon geven, als voor hem en zijn geldbuidel wenschelijk was.

Hij had evenwel alzoovloedig vrijen tijd, om na te denken over de inrichting van zijn werktuig, en 't gelukte hem, met veel zoeken, eindelijk te vatten hoe de beelden door het glas op den muur gebracht werden. Hoe goed die kennis voor hem was zullen we straks zien.

Toen hij echter den eersten avond den besten in een gehucht bij Florence aankwam, en de wonderkast in elkander begon te zetten, liep de geheele buurt uit, en bestormde men hem met vragen. Een oude schuur werd wat opgeruimd, en voor dien avond aan Vincenzio afgestaan. De eigenaar mocht daarvoor met vrouw en kinderen kosteloos de voorstelling bijwonen. De toeschouwers stroomden aan van alle kanten, en wie een koperstukje, iets meer dan een cent waard, betaalde, kon binnenstappen. De deur werd eindelijk gesloten, en aller oogen waren naar den donkeren muur gericht, waarop al de beesten uit Noach's ark zouden verschijnen.

't Was een geschreeuw en gelach en gejoel zonder einde, toen op eens in een helderen lichten kring een bonte menigte leeuwen, tijgers, vogels en slangen verschenen, als haringen op één plekje saamgepakt. De kinderen werden bang en kropen bij hun moeders, die groote moeite hadden hen tot bedaren te brengen. Sommige aanschouwers, die Vincenzio voor een soort van toovenaar of dui-

velskunstenaar aanzagen, sloegen een kruis, maar toen het eene beeld op 't andere volgde, zei ten slotte iedereen, dat het prachtig mooi was.

Zoo ging het van 't eene dorp op het andere. Aan kijkers was zelden gebrek, maar aan betalers dikwijls. Nu eens moest Vincenzo de helft van 't geen hij ontving uitgeven voor het huren van een vertrek. Dan weder waren de toeschouwers zoo arm, dat hij van de opbrengst der vertooning bijna geen droog brood kopen kon. Al spoedig merkte de knaap dan ook, dat het op den duur niet gaan zou, op deze wijze zijn bestaan te vinden, temeer daar 't hem ook schrikkelijk begon te vervelen, telkens weer hetzelfde te moeten vertellen bij elke voorstelling. De Zaterdag was voor hem de aangenaamste der week. Dan ging hij naar den koopman te Florence, betaalde een weinig, soms volstrekt geen huur, en bleef dan wel eens den ganschen avond zitten praten met den winkelier, of met de vele werklieden, die voor den winkel arbeidden, en Zaterdags hun geld kwamen ontvangen. Daardoor leerde hij zeer veel, vooral wat vergrootglazen, mikroskopen en dergelijke dingen betreft. Bovendien deed hij ten slotte een fikschen maaltijd, en ging vaak rijker heen dan hij gekomen was.

Die avonden waren echter ook de eenige gelukkige oogenblikken, die de knaap in zijn leven kende. Het rondtrekken bij de boeren bracht steeds minder op, zijn stevige laarzen sleten van het vele loopen, en daar hij geen geld had om ze te laten maken, nam hij 't besluit vooreerst maar niet meer buiten de stad te gaan, maar in Florence zijn brood te zoeken. Het gelukte hem voor weinig geld een zeer armoedig slaapkamertje bij een werkman te vinden, en des avonds koos hij zijn standplaats onder een groote gewelfde poort, die naar het paleis Strozzi voerde. Veel menschen kwamen daar voorbij en zijn lantaarn zou, hoopte hij, zoo nog wel wat opbrengen.

Op zekeren donkeren avond bevond hij zich daar weer. De wind woei hard en het regende bij stroomen, zoodat de straten bijna ledig waren. Met een droevig gelaat stond Vincenzo onder de poort. Het was reeds tien uur. Nog had hij niets ontvangen en er was weinig kans bij zulk een weer, dat er iets zou komen. Eensklaps hoort hij een zwaren voetstap; hij ziet op, en ontdekt in de verte de gestalte van een man, die naderde. De wandelaar had zijn man-

tel dicht om 't lijf geslagen, terwijl een hoed met breede, afhangelende randen hem voor den regen beschutte. Met haastigen tred stapte hij recht op de poort aan, en Vincenzio besloot een poging te wagen.

„Mijnheer,” riep hij zoodra de vreemdeling dichtbij gekomen was, „wilt gij de zon zien, mijnheer? Het kost maar drie stuivers!”

„Wat bedoelt ge, jongen?” vroeg de aangesprokene verwonderd, het hoofd, dat in den mantel gedoken zat, opheffende.

„Och, kom maar even hier onder de poort, mijnheer. Ik kan u de zon laten zien en nog veel meer. Als gij het niet doet kan ik wezenlijk van avond niet betalen voor mijn bed en wat eten. Kom toch maar, mijnheer! Gij zult zien hoe mooi de zon is.”

„De zon!” hernam de vreemdeling, terwijl een bittere grimlach om zijn lippen speelde. „Vriendje, ik heb zeker geen reden om haar lief te hebben. Zij heeft mij ellende genoeg bezorgd.”

De knaap, die niet begreep wat die woorden beduiden, zag verwonderd op. Het licht der lamp, die voor een heiligenbeeld brandde, viel op het edele gelaat van den onbekende, in 't welk diepe rimpels waren gegroefd en dat zulk een ernstige uitdrukking had, dat Vincenzio eerbiedig en verlegen een paar stappen achteruit ging.

En waarlijk, indien men voor iemand eerbied mocht hebben, dan was 't wel voor den grijzen, maar nog krachtigen man, die daar in den laten avond langs de straten van Florence ging. Het was Galileï, een man, wiens naam ik hoop dat geen mijner lezers onbekend zal zijn. Hij was het, die, door talloze ontdekkingen in de sterrekunde, de geheele wereld verbaasde, en die omtrent de hemellichamen dingen heeft verkondigd, waaraan vóór hem zelfs niemand dacht. Dat de aarde om de zon draait, en niet de zon om een stilstaande aarde, gelooft thans iedereen; in Galileï's tijd echter bijna niemand. En toen hij dit in 't openbaar begon te leeren, had het hem bijna 't leven gekost.

Gij moet namelijk weten, vrienden, dat de inquisitie, een rechtbank in de Roomsche kerk, om kettters op te zoeken en te straffen, in Galileï's tijd in Italië nog groote macht bezat. Wanneer iemand iets dorst zeggen, dat tegen de leer der Roomsche kerk streed, werd hij voor die rechtbank geroepen en kwam er dikwijls

niet levend af. Nu behoort, zooals ge weet, de Bijbel tot de boeken, welke ook door de Roomschen voor heilig gehouden worden, al doet de kerk ook heel andere dingen dan 't Woord van God leert. De mannen der inquisitie moesten dus ook oppassen, dat niemand iets zeide wat niet volgens den Bijbel was. Hadden zij dit nu wezenlijk gedaan, dan zouden zij al spoedig de priesters en monniken, ja den paus zelf als kettters hebben moeten straffen. Want ieder, die den Bijbel kent, weet dat daar geen woord in staat van de mis en de biecht en de aflaten en nog meer, wat alles door den paus en de priesters voor waarheid aan 't volk wordt verkondigd. De inquisiteurs echter wisten zeer goed, dat de Bijbel bijna overal tegenspreekt wat de Roomsche kerk zegt, en daar zij de laatste hooger dan den eerste stelden, lieten zij de leugenen der kerk maar stillekens zoo blijven. Had de paus nu ook gezegd, dat de aarde om de zon draait, dan zouden de inquisiteurs wel gezorgd hebben daar niets op aan te merken. Maar nu een man als Galileï met die nieuwe ontdekking aankwam, gingen zij eens ijverig aan 't zoeken, of daar niets tegen te zeggen was, — want, zoo dachten zij, wie weet of al die ontdekkingen mettertijd de kerk niet gansch in de war brengen. Nu lazen zij in den Bijbel dat Jozua tot de zon zeide: sta stil, en dat van de aarde gezegd wordt: zij zal nimmermeer wankelen. Uit deze en andere teksten besloten zij, dat Galileï tegen den Bijbel en een gevaarlijk ketter was, en daagden hem voor de rechtbank. De hoogwijze paters begrepen niet, of wilden niet begrijpen, dat Jozua eenvoudig gesproken had op dezelfde wijze als wanneer wij zeggen: „de zon gaat op,“ 't geen natuurlijk niet volkomen juist is, maar ons zoo toeschijnt. En daarbij konden zij weten, dat de Bijbel niet gegeven is om er de sterrekunde uit te leeren; al spreken Bijbel en sterrekunde elkander volstrekt niet tegen.

Intusschen, Galileï kwam voor de rechtbank der inquisitie, waar hem kort en goed verteld werd, dat de aarde niet draaide, maar wel de zon, en dat hij door zijn nieuwe leer allerlei ketterijen zou invoeren, die hoogst gevaarlijk waren. Hij had nu maar te kiezen: of te verklaren dat hij 't mis had en groote zonde had gedaan, of in de gevangenis der inquisitie zijn dood te vinden. De oude man koos het eerste, en verklaarde, door den nood geperst, dat

zijn leer verkeerd en kettersch, met den Bijbel openlijk in strijd was, en dat de aarde stilstaat. Maar zoo weinig meende hij hiervan, en zoo weinig helpt het de menschen tot eenig geloof te dwingen, dat hij er onmiddellijk in stilte bijvoegde: „En toch draait zij!”

Intusschen, de inquisitie was tevreden. Galilei kon naar huis gaan, bij zichzelf vast overtuigd, dat vroeg of laat de waarheid zou bovendrijven, in spijt van alle priesters, zooals dan ook werkelijk is geschied.

Na deze lange uitweiding, die noodig was om u duidelijk te maken, vrienden, wat Galilei bedoelde met zijn laatste woorden tot Vincenzio, keeren we tot dezen en zijn lantaarn terug.

Om den armen, smeekenden knaap genoeg te doen, liet de groote sterrekundige zich overhalen, en trad onder de poort, terwijl de vertooner een lichtje ontstak, en weldra de zon zich op den muur vertoonde; de zon namelijk, zooals de menschen toen dachten, dat zij er uitzag. Vincenzio, die, had hij geweten wie en wat zijn toeschouwer was, zeker zou gezwegen hebben, begon als gewoonlijk zijn les ter verklaring op te zeggen. In zijn ijver bemerkte hij niet hoe de onbekende half spottend glimlachte bij de uitlegging „dat de zon om de aarde loopt als een cirkel om zijn middenpunt, en dat zij 's avonds ver in de zee wegzinkt, om 's morgens weer boven te komen.” Toen echter de maan aan de beurt kwam, en Vincenzio in zijn onnoozelheid begon te vertellen, dat wie bij een wassende maan geboren wordt gelukkig zal zijn, en nog andere zulke dwaasheden, toen werd het Galilei wat erg. — Hij tikte den jongeling op den schouder en zeide:

„Ik heb al genoeg gezien, vriendlief. Hier hebt gij drie stui- vers, houd nu maar op.”

De knaap had hier niets tegen, en terwijl hij het geld hem toereikte, sprak de vreemde heer ernstig:

„Hebt gij al wat ge daar vertelt zelf bedacht, mijn jonge vriend?”

„Neen mijnheer,” hernam Vincenzio, „het staat in een boekje, dat bij de lantaarn behoort. Dat moet er bij gezegd worden.”

„O zoo,” hervatte de vreemdeling, „en gelooft gij zelf wat ge mij daar verhaald hebt?”

„Ik heb er wel eens aan getwijfeld, mijnheer,” was het antwoord, „maar ik weet niets beters te vertellen.”

„Niet? en weet ge dan wel hoe het komt, dat uw kleine glas op den muur een zon afbeeldt, die wel twintigmaal grooter is?”

Vincenzio deelde nu mee wat hij er van wist, en door eigen onderzoek of van de werklieden, die bij den winkelier kwamen, geleerd had. Galilei hoorde hem geduldig aan, en knikte tusschenbeide als wilde hij zeggen: gij begrijpt de zaak, en weet er flink over te spreken. Zoo geraakten die twee aan 't praten over nog veel meer, over werktuigen en berekeningen en kijkers, en ten slotte vond Galilei zulk een behagen in den knappen en verstandigen zonvertoon, dat hij hem vriendelijk vroeg mee te gaan.

Vincenzio bedacht zich niet lang, pakte lantaarn en wat er meer bij was bijeen, en weldra lag hij, voor 't eerst van zijn leven mischien, in een goed bed uit te rusten.

Toen hij den volgenden morgen opstond en als gewoonlijk zijn lantaarn wilde in orde brengen en vertrekken, trad zijn vriendelijke gastheer in 't vertrek. Hij verzocht zijn nieuwen kennis dien dag bij hem te blijven, en begon met hem te redeneeren over allerlei dingen, die men van een jongen met mogelijkheid verwachten kon, dat hij weten zou. Al spoedig bemerkte de sterrekundige, dat de knaap niet naar een antwoord behoefde te zoeken, en voor geen kleintje vervaard was. Maar hoezeer verbaasde hij zich, toen hij op de vraag, bij wien Vincenzio dat alles geleerd had, het eenvoudige antwoord kreeg: „Ik ben nooit op een school geweest, mijnheer, want vader had er geen geld voor.”

Onze vertooner moest nu zijn geheele geschiedenis vertellen. Met groote aandacht luisterde Galilei toe, en sprak aan het einde:

„Mijn jonge vriend, het is Gods bestuur geweest, dat u en mij bij elkander gebracht heeft. Gij hebt een goed verstand ontvangen en lust om te leeren. Blijf bij mij, en met Gods hulp zult gij tot wat beters opgroeien dan een vertooner van de tooverlantaarn.”

En zoo gebeurde het. — Reeds den volgenden dag bracht Vincenzio de lantaarn aan den winkelier, van wien hij haar ter leen had, terug, en vertelde hem dat hij voortaan iets beters zou ter hand nemen.

„Ik geloof dat gij gelijk hebt,” antwoordde de koopman. „Ik

heb altijd gehoord dat Galileï een hoogst geleerd man is, en beter meester kunt gij niet wenschen. Het doet mij echter genoegen, dat mijn lantaarn het middel is geweest, dat gij hem hebt leeren kennen."

"Ja," hernam Vincenzo hartelijk lachend, "ik heb 't u wel gezegd, dat ik met de lantaarn mijn fortuin zou maken."

En zoo namen zij afscheid, de een over den ander volkomen tevreden. Vincenzo's eerste werk was nu zijn vader te gaan opzoeken, en hem het heugelijk nieuws mee te deelen. Zeker zal hij, wandelend van Florence naar zijn dorpje, nog wel eens gedacht hebben, hoe hij eenige maanden geleden dienzelfden weg was gegaan, en hoe sedert dien tijd veel ten goede was veranderd. En al kan ik 't u niet verzekeren, toch hoop ik dat hij in stilte dien God zal gedankt hebben, in wiens hand alle dingen zijn, en die onze wegen leidt, waarheen Hij wil.

Dat de goede, oude vader recht blijde was zijn zoon zoo weer te zien, behoef ik mijn lezers niet te verzekeren. Lang bij hem blijven deed Vincenzo echter niet, want de lust om vooruit te komen dreef hem terug naar Florence. Onder de leiding en de treffelijke hulp van zijn beroemden leermeester maakte hij snelle vorderingen, en de eenvoudige boerenknaap, die zonder geld of vrienden de wereld was ingezonden, werd in den loop des tijds een der grootste wiskunstenaars zijner eeuw.

Aan lof en eer heeft het Vincenzo Viviani, toen hij eenmaal een man geworden was, niet ontbroken. Trouwens, zijn vele en verbazend moeilijke werkzaamheden gaven hem daar eenigszins recht op. En gaarne zou ik u, mijn jonge vrienden, daarvan meer vertellen, vooral omdat ge daardoor zoudt zien hoe Vincenzo, die in zijn jeugd de wetenschap als 't ware had moeten opsporen en ontdekken, en die, als hij maar 't begin, den grondslag der zaken wist, het overige zelf had gevonden -- zijn gansche leven door, hierin een meester bleek te zijn zoodat de geheele geleerde wereld er over verwonderd werd. Maar ik vrees dat gij dit alles zeer droog en saai zoudt vinden, omdat ge er nog weinig van begrijpen kunt. Ik wil u daarom nog maar alleen vertellen, dat Vincenzo niet alleen een goed wiskunstenaar, maar ook een degelijk staatkundige was, zoodat hertog Ferdinand van Toscane hem dik-

wijls als afgezant gebruikte, en Viviani in hooge achting stond bij de vorsten uit het beroemde geslacht van Medicis. Zelfs van buitenlandsche vorsten, zooals Lodewijk XIV van Frankrijk, ontving hij prachtige geschenken, en toen hij op twee-en-tachtigjarigen ouderdom, na een werkzaam leven, voor goed de oogen sloot, vermoedden maar weinigen, dat de geleerde Viviani dezelfde was, die als knaap in armoede zwierf door de straten van Florence, de stad, wier sieraad hij geworden was.

Werken van A. J. HOOGENBIRK.

- De Spaansche Ridderzoon, of: Een jongeling vóór drie eeuwen.** Een verhaal met vier platen in fijnen kleurendruk. Ingehaaid *f* 0.60. In fraaijen stempelband *f* 0.90. (Band *f* 0.30).
- Gescheiden — voor een tijd.** Een verhaal uit het lijden der Hugenoten. Met drie platen en geïllustreerden omslag (teekeningen van Willem Steelink). *f* 0.60.
- Klein begonnen; hoe een jongen die wilde, een man werd die kon.** Met plaat en geïllustreerden omslag. Tweede druk. *f* 0.50.
- De verteller.** Verhalen en verzen. Met drie platen en omslag in kleurendruk, en twaalf zwarte plaatjes tusschen den tekst. *f* 0.30.
- De nieuwe verteller.** Verhalen en verzen. In geïllustreerden omslag met drie platen in kleurendruk en vele zwarte plaatjes tusschen den tekst. *f* 0.30.
- Een jongelingsleven.** De jeugd van C. H. Spurgeon verhaald. Met drie platen en omslag in kleurendruk en tien platen tusschen den tekst. *f* 0.30.
- Van nacht tot dageraad, of: De twee Kerstfeesten der vervolgden.** Een verhaal met twee platen en omslag in kleurendruk. *f* 0.25.
- De koeherder van St. Anne.** Een verhaal met een plaat in kleurendruk en geïllustreerden omslag. Tweede druk. *f* 0.25.
- De zwerveling.** Met twee platen en omslag in kleurendruk. *f* 0.25.

Vooruitgekomen. Een verhaal met een plaat in kleurendruk en geïllustreerden omslag. *f* 0.20.

De timmerman van Nimes. Een verhaal uit den tijd der Huguenoten. Met een plaat en omslag in kleurendruk. Vierde druk. *f* 0.20.

Een getrouwe getuige. Een verhaal uit den dertigjarigen krijg. Met een plaat en omslag in kleurendruk. *f* 0.20.

Brood op het water. Een verhaal met een plaat in kleurendruk. *f* 0.15.

Een Nederlandsche daad. Een verhaal met een plaat in kleurendruk en geïllustreerden omslag. *f* 0.12⁵.

De verloren armband. Derde druk, met plaat en geïllustreerden omslag. *f* 0.07⁵.

Hoe een hyena een mensch redde. Derde druk, met plaat en geïllustreerden omslag. *f* 0.07⁵.

Een heel gewone geschiedenis. Uit de nagelaten papieren van een koopman. Met illustratiën van Willem Steelink. In geïllustreerden omslag *f* 1.90. In stempelband *f* 2.50.
